DISSERTATIO
INAUGURALIS
MEDICO PRACTICA
DE
PHTHISI PULMONALI
QUAM
ANNUENTE INCLYTA FACULTATE
MEDICA
IN
ANTIQUISSIMA ET CELEBERRIMA
UNIVERSITATE VINDOBONENSI
PUBLICÆ
DISQUISITIONI SUBMITTIT
THOMAS LARISCH,
HUNGARUS SCHEMNICZIENSIS
DISPUTABITUR IN UNIVERSITATIS PALATIO
Die Mensis Februarii
MDCCLXXXIV.

TYPIS CHRISTIANI FRIDERICI WAPPLER.

EXCELLENTISSIMO

AC

ILLUSTRISSIMO

DOMINO DOMINO

LUDOVICO

COMITI

AB

ERDÖDY

IN

MONYOROKEREK,

PERPETUO AC HÆREDITARIO COMITI COMITATUS ET ARCIS WARASDINENSIS, DOMINO DOMINIORUM MONYOROKEREK, DOMINO MONTIS CLAUDIS, SZELIN, ET VIDISS SACRÆ CÆSAREÆ, REGIÆQUE APOST. MAJESTATIS CAMERARIO ACTUALI DOMINO DOMINO GRATIOSISSIMO.

EXCELLENTISSIME

AC

ILLUSTRISSIME

COMES!

Non eſt EXCELLENTISSIME AC ILLUSTRISSIME COMES cur hic more clientum conſueto in laudes TUAS inops encomiaſta effundar. Non eſt, cur hic virtutum TUARUM & Natalium TUORUM ſplendorem fuſe depræ-

dicem, utpote quæ tanta ſunt, tamque varia, & adeo in orbem nota, ut nullo amplius præcone indigeant, & me celebrare volentem imbecillitatis ingenii mei commonefaciant, quo ea obfuſcarem potius, quam illustrarem. Sufficiat in teſti-

mo-

monium TUI rei litterariæ a-
moris, & quam indignum cen-
ſeas Majorum TUORUM ima-
ginibus inſolenter gloriari,
quam vero potius dignum eo-
rum veſtigia recte factis pre-
mere, ſufficiat inquam, ſi eam
benevolentiam publice com-

memorem, quam mihi extribuere non dubitaſti, dum mihi nunquam TIBI antea noto, nullo officio de TE merito, precanti ſolum benigne annuis, ut hoc pro obtinenda doctoratus laurea inaugurale ſpecimen TUO Nomini conſecrem.

Ac-

Accipe ergo EXCELLENTISSIME AC ILLUSTRISSIME COMES has ſtudiorum meorum primitias

donec quid grandius ætas
ſorsque ferat melius

placida ac clementiſſima fronte, & me TUO, quo nunc cœpiſti

pisti, favore imposterum fove, ita vehementer, quasi in eo mihi sita sint omnia, etiam atque etiam rogo.

EXCELLENTISSIMI AC ILLUSTRISSIMI COMITIS

Humillimus
Thomas Larisch.

Ad Lectorem!

En brevem Dissertatiunculam stylo humili scriptam Lector benevole! in qua si vitia (de quo non dubito *errare enim humanum est*) repereris, absque calumnia corrige, eaque artis difficultati, & meæ imbecillitati adscribe. Vale.

DISSERTATIO
INAUGURALIS
MEDICO PRACTICA
DE
PHTHISI PULMONALI.

Φθισις, Phthisis φθίω, φθινω, & φθίνύθω *corrumpo, consumo, extenuo, in tabem resolvo, deficere facio*, significat in genere tabem, seu totius corporis consumtionem, in specie vero, & proprie est ulcus pulmonum a materia acri, erodente excitatum, quod frequens tussis, febris lenta simul, Phthisis quid.

mul, & totius corporis consumtio consequitur. *Thomas Erastus, Helideus de Padoanis.*

Ejus contagium.

Morbus hic inter contagiosos refertur a *Galeno de difer. febr. c.2.* μιασματα *enim illa, que phthisici exhalant, ab aliis cum aëre in pulmonem attracta, similem in eo dispositionem inducunt, & hinc Phthisim excitare valent. Riverius prax, fol.* 479. inter morbos valde contagiosos Phthisim numerat, aitque: *Periculosum esse etiam cubiculum ægrotantis accedere;* quod etiam *Jonstonus Id. Mod. fol.* 457 confirmat, dum scribit. *Possè sane Phthisim contrahi non solum per anhelitum phthisicorum, sed etiam per spiritum, qui in sectis felibus, & canibus exspirat.* Unde etiam *Mathiolus* refert: *Multos cum felibus delectarentur, inspirato inde diutius una cum aëre* eo-

eorum ſpiritu in tabem incidiſſe, vitiato pulmone. Sed non ſolum antiqui, ſed etiam recentes Practici id opinantur, inter quos plures *Cell. Morgagnius* cadavera phthiſicorum ſecare timuit, credens, ſe infectum iri. *Illimus v. Swieten T. 6. p.* 14 *ait: Quin imo licet tantus ſputornm fœtor non adſir, mali tamen quid ab halitu deploratorum phthiſicorum metuendum videtur.* Idem plures alii. Quæritur nunc, an, & quomodo fides habenda? ad quod reſpondeo: ſi miaſma hoc adeo contagioſum eſſet, tunc in tanta multitudine phthiſicorum timendum eſſet, ne non tantum Medici omnes, ſed & alius conditionis homines infectum pergant; jam vero nil fit tale, proinde ſi agit, videtur ſub ultima ſua tempora, dum ſumma humorum diſſolutio adeſt, agere poſſe, quemad-

madmodum ſynochus Putris ſe gerere communiter ſolet.

Pars affecta. Pars affecta ſunt pulmones, quorum ſubſtantia mollis rara, & fungoſa, ut follis inſtar aëre impleri & diſtendi poſſit citra noxam, ideoque prompte ab humoribus eroditur acribus, atque exulceratur, uti *Gal. L.* 1. *de locis affectis C.* 1. *notat*; nec totus ſemper adficitur pulmo; ſed modo dextra, modo ſiniſtra pars ulceratur, ſunt enim lobi pulmonum intermediis membranis diremti, nec vel continuitatem, vel contiguitatem habent, hinc eſt, quod uno totaliter conſumto, alter ſuo adhuc fungatur officio; & licet cavæ thoracis partes aſpera arteria, & fauces exulcerentur, unde etiam tuſſicala, febris, tabes, ſeu totius conſumtio conſequitur, proprie tamen

Phthi-

Phthiſis dici non poteſt, niſi pulmones ſimul ulcere ſint affecti.

Differentiæ deſumuntur à forma, a Materia, cauſis efficientibus, ab Origine. *A forma*, ſunt enim benigna ulcera; vel cacoëthica, & ita mali moris, ut vitiata pulmonum temperies ſanguinem alimentoſum corrumpat, & in materiam purulentam, vel puri analogam (ut patet in illa Phthiſi Viennæ frequentiſſima) convertat. *A Materia* quòd aliquando ipſa pulmonis ſubſtantia aliquando ejus vaſa lædantur. *A cauſis* alia eſt a catartho neglecto, alia a ruptura vaſorum poſt Hæmoptœn, aut tumorem ſeu inflammationem in ſuppurationem verſam. *Ab Origine:* alia per eſſentiam, alia per conſenſum, quando nempe pulmones obnativam, vel etiam acquiſitam debi- Differentiæ. A forma. A Materia. A Cauſis. Ab Origine.

litatem Phthifi laborant. Nativam plerumque habent debilitatem homines elati, macilenti, ingenio præcoci, genis candidis & amoene rofeis, collo longo, fcapulis elatis, thorace plano & angufto, cute pellucida, fanguine valde rutilo, tenui, diffoluto, acri, calido, fibra debili, irritabili donati, quales Vinicolæ, & tales vocantur *Pectorofi* Engbrüftig, Græce *ftenothoraces*. Per confeufum, quod materia aliunde V. G. ex Larynge, afpera arteria, aliisque partibus ad pulmones deferatur.

Divifio. Phthifis dividirur in primariam & fecundariam. Primariam appellant fuapte ortam, nullo alio præcedente morbo productam; quæ omnino rariffima eft, cum alterius cujusdam morbi plerumque fit pedifequa: fecunda-

dariam vero, quæ rationem ſufficientem exiſteutiæ ſuæ in alio prægreſſo, morbo agnoscit, & hæc frequenter comparet

Morbus hic duplici ratione oritur, vel enim eſt pure in pulmone concluſo & latente. quod continuo in ſanguinem ſtillat, eum deſtruit febrim hécticam, excitat febrem dico continuam remittentem auctam poſt paſtum, & ad veſperas noctu paulisper sudore largo ſolutam, donec circa meridiem febris nova inſurgat. Contingit hoc in vomica hic clausa. Subinde tamen fit, ut pauxillum puris resorbeatur, & eliminetur per alvum, ſudores, urinam, etenim hæc tria habentur puris collatoria; ſic viſa eſt apud *magnif. de Haen* parotis pus continens, una nocte disparens, alvo purulenta judicari, ſimiliter per cutem, renes edu-

Origo duplex.

educitur. Melior, commodior, tutior per renes, quam per alvum censetur evacuatio, utpote; ſi hæc fiat, plerumque in putrilaginem maſſa homorum conversa eſt. Sed hic sermo eſt de pure pauco conclnſo, quod resorptum cx integro eſt, inde fit, ut parietes ſacci collabantur, collapſi concrescant; ut hac ratione vomicæ parvæ, pure educto, consolidationi ſit locus, ſæpe vero ob calloſitatem loci aut nihil, aut tenuior puris pars in circulum trahirur; hoc ſi fiat, vomica pulmonum clauſa diu aut innocua, aut non advertcnda latere poteſt, quin coucluſi puris effectus advertanltur. Jam vero ſi ſtatus hic in ongius pergat, pus ſerpit reptendo ulterius, morsque tragœdiam claudit.

Du-

Duplicem ſupra Phthiſeos originem notavi, & primo quidem a vomica clauſa, ſed non ſolum pus cónclusum, rodens, depaſcens, in maſſam humorum deductum, ſed & libere fluens phthiſicos facit perſæpe; etenim tantum non raro puris conficitur, ut humores boni ex eorundem magna in pus converſione, deficiant homini, mortemque oppetat miſer, fluido ad vitam requiſito utpote vix non omni in Pus converſo orbatus. Accedit: ſi locus major ſuppuret continuo, quo fit, ut continuo aliqua ſui parte pus in circulum abeat, & ſanquinem deſtruat. Patet hoc in abſceſſu aperto majori in plaga quadam vulnerata V. G. poſt exſtirpatam mammam &c.

Causæ.

Ennumerabo nunc caufas, quarum cognitio diverfam medendi methodum indicat in hoc morbo, fimulque ad firmam ftatuendam Prognofim facit quam plurimum. Sunt autem fequentes: Partium naturalis ut in prædifpofitis, vel acquifita imbecillitas per evacuationes magnas fanquineas, lacteas, feminales, & alias, per morbos acutos longos; aeris exceffus magni tam quoad frigus, quam quoad calorem, frigus enim dum vafa pulmonum ftringit; facile ad rupturam cogit; durum enim potius rumpitur, quam extenditur ant dilatatur; calor autem humiditati conjunctus perfpirabile fupprimendo, humoresque infuper rarefaciendo, vafa diftendit, & rumpit. Ita ex temporibus anni autumnus tabidis maxime noxius eft; deinde ver humores in hyeme coacervatos fundit, præ-

præcipue cum fici folia cornicis pedibus ſimilia fuerint. *Aeſtate ſicca & aquilonia, autumno vero pluvioſo & auſtrali vehementes capitis dolores in hyeme & tuſſes, & raucedines, & gravedines, nonnullis etiam tabes ſunt exſpectandæ Hipp.* 3. *aph.* 13.

Cibus quoque & potus, vitioſos & acres ſuccos faciens; item calcis recens extinctæ evaporatio; in conclavi itaque recens dealbato, vel ædificato dormire, periculoſum eſſe ob Phtiſim iude metuendam, ratio & experientia docent, halitus enim ille, & evaporatio calcis pectori inimiciſſima pulmones exulcerant, hinc murarii plerique Phthiſi intereunt; hinc etiam in Auſtria frequentior eſt Phthiſis ob calcis copiam, quæ aere ſicco una cum pulvere in patria ventoſa frequenter inſpira-

tione ad pulmones attrahitur. Tempus ætatis eſt adoloſcentia, & quidem ab anno 18. uſque ad 35. aquo tempore malo Phthiſeos ætatis juvenilis flos obnoxius eſt, inquimamento enim tabifico magis ſuccumbunt adoleſcentes & juvenes, quam ſenes, & pueri, quia hi non habent humores ita acres ad erodendum aptos. Gal. in libro tertio, quando morbos ſecundum ætates enarrabat, ait aphoriſm. 29. Τοισι δε νεηνισκοίσιν, αἵματος πτύσιες φθίσιες. id eſt. Adoleſcentibus ſanguinis exſpuitiones, tabes: idque non ætatis ratione fieri ait Galenus ibidem, ſed quia in ætate ea immoderate fere omnia fiunt, ait ex accidenti accidere tabem. Juvenes & adoleſcentes abundant copia ſanguinis fervidi & bilioſi, hinc fit, ut corrodantur, & corrumpantur facilius vaſa, tum etiam ob immodera-

rata exercitia, & alia in victu errata; raro autem pueris & senibus hæc contingunt, illis ob blandum & halituosum calorem, his vero, quia minor est in corpore senili calor. Pleuritis & Peripneumonia suppurata est causa frequens, sed multo sæpius catarrhus neglectus, catarrhus inflammatorius aut subinflammatorius; plerique enim homines Pleuritide vel Peripreumonia laborantes auxilium in tempore a medico rogant; ubi in catarrho faciunt secus, credentes, morbum levem & suapte curandum, aut. ut quidam volunt, generosioris vini poculo curandum. Scrophulæ, tubercula etiam ut causæ veniunt, si nempe inflammentur & suppurent, sic visi sunt homines scrophulosi, quorum scrophulæ facta generosiori medicatione datis quidem ab initio sol-

ventibus lenioribus, dein vero acrioribus, & tandem acerrimis indolentes, & fors tota vita innoxie perferendæ inflammabantur, inflammatæ ſuppuravere: quare probe attendatur in ſcrophulis, & univerſim in tumoribus quibuscunque indolentibus duris curandis, ut ſi non ſuapte emendentur, aut ſi leniora remedia non proſint, validiora in uſum nequaquam trahantur, quoniam intempeſtiva valensque talis medicina (ut patet) Phthiſim immedicabilem induit. Hæmoptoës adfinis illa Pleuritidi frequenter quoque in Phthiſim convertitur, præcipue vero ſi hæc ſpecies opio, adſtringentibus, ut cortice peruviano, tormentilla, aqua glaciali frigida curetur, qui mos multis celebratur, tali ratione remedium ſua occaſione ſalutare fit ſumme perniciosum. Calculi, vulnera

pul-

pulmonis, fiſtula ejusdem aphtis obſeſſa huc etiam ſpectant; item parentes phthiſici, qui genitura tabido rore perfuſa transplantant labem per generationem in ſobolem, non ſolum enim figuram partium externamque effigiem proli communicant, ſed & internam ſæpe diſpoſitionem, & pro robore viſcerum languiditatem relinquunt, ſicque;

Qui viret in foliis venit ab radicibus humor,
Sic patrum in natos veniunt cum ſemine morbi.

Item metallorum foſſores, liquefactores, vel foſſores argenti vivi & arſenici facile in Phthiſim incidunt &c.

Diagnostica incipientis.

Nunc quidquam de signis incipientis, & consummatæ Phthiseos. Signa ex quibus dispositio in corpore humano talis, pulmoque incipere affici cognoscitur, sunt; febricula levis, tussicula frequens sicca, de qua *Avicenna in Canticis n.* 284. *si patiens non cessaverit tussire jam quidem incidit in Phthisim*; calor major, rubor labiorum, oris, genarumque. Certior adhuc erit Diagnosis, si incommoda hæc tempore ingressus novi Chyli in sanguinem augeantur, insurgant; accedit levis sudatiuncula nocturna, debilitas & consumtio vix advertenda, respiratio ad minimum motum anhelosa; ubi ulcus apertum, etiam sputum purulentum prodit.

consummatæ.

Sequuntur nunc signa consummatæ quæ sunt sequentia: vigiliæ, oculi, tempora cava, compres-

preſſæ nares, apex naſi tenuis, genæ rubentes, ut ſæpe utraque, alterutraque ſæpe intenſius rubeat vox raùca, ſitis mägna, anxietas inexplicabilis circa veſperam plerumque reſpiratio difficilis, levi motu aut exercitio, facilis, aut facilior ſaltem in ſumma quiete; tuſſis frequens, fere perpetuo ſicca vel humida, ſputum iu aqua ſubſidens, dulce pingue, fœtidum, rubrum. flavum, lividum cineritium, ramentis pulmonum ſæpe commixtum, igni impoſitum, carnem aſſam ſpirans fœtidam, quod jam *Hippocr.* pro ſigno certiori *in aphor.* notavit, ubi dicit, *fac phthiſicum ſuper accenſos carbones exſpuere, etſi odor ille, qui cum ſputo reſolvitur, fœtet, pronuncia ipſum eſſe phthiſicum*, urinæ interdum oleaginoſæ, vel furfuraceæ ob corporis colliquationem, Diarrhoca flava, fœtida,

pu-

purulenta cadaverosa, colliquans, quæ primo per vices infestat, ut per sex, septem dies eadem careat, donec brevioribus factis intervallis diu noctuque continuet; sudor nocturnus ingens, sudor ad scrobiculum cordis, & in volis manuum, capilli defluunt, ungues incurvantur, manus pedes intumescunt, febris hectica pergit, intensitate & decursu varia, etenim sæpe est remittens quotidiana cum exacerbatione post pastum & ad vesperam ita, ut tempore antemeridiano melius se habeant, ut febris ad plenariam apyrexiam nunquam perveniat, sæpe per modum tertianæ, imo etiam quartanæ, non tamen pro genuina ab oculato Medico agnoscendæ, decurrit, quia die utut libero, tamen post pastum, & ad vesperas vel levissime saltem ægrotum vexat pulsus parvus, celer, languidus

&

& facillime appreſſo paulo fortius digito evaneſcens, fugax calor, color quoque fugax, ut jam rubeant, jam palleant genis, pruritus toto corpore cum puſtulis aquoſis, manuum volæ ardent perpetuo (quod tanquam certum ſignum febriculæ latentis habetur) reliqua pellis frigeſcit; plus cutis, quam carnis adeſt, & in omnibus membris languida omnia, ut in foliis autumno marcidis, magisque cadaveris ſpecies præſens adeo, ut tanquam *vivum ſceleton* ſuperſtes incedat: & ex Ovidii *Triſtium libro* triſte melos inſoent:

Oſſa tegit macies nec juvat ora cibus.

Appetitus quidem in hac febre cæteris paribus viget, tamen nihil inde proficit corpus. Moritur pedetentim, & ſeminex in ſemimor-

mortuo corpore gesta, gestat secum superstitem animam. Non possum hic mentionem non facere de singulari phthisicorum æquanimitate, qui dulci spe reconvalescentiæ freti, suum miserum statum patienter ferunt, donec inter edendum, surgendum, aliasque inter actiones inopina moriantur morte; ubi ex opposito nervosis conflictati morbis, conditionem suam pertæsi, medicamenta recusant, & reliquum vitæ impatientes ac mœsti transigunt si ergo complura ex his videris, dices cum *Ovidio.*

Spes abiit, finemque vident in funere morbi.

Characteres puris

Proderit non parum notas puris optimi & pessimi subjungere quæ medicum in prognosi formanda satis instruere possunt; & qui-

quidem puris optimi notæ ſunt, ut ſit album, leve, æquabile: conſiſtens adinſtar cremoris lactis, inſipidum, minime fœtidum; peſſimum autem cenſetur illud, quod omnino ab his dotibus recedit.

Sequuntur jam regulæ quædam generales magnæ in Prognoſi formanda utilitatis. 1. Phthiſis pulmonalis a pure concluſo exitum non habente orta lethalis eſt, ſi exitus puris liber arte conciliari non poſſit. 2. Phthiſis hæreditaria omnium peſſima, nec ſananda, niſi cum præcautione Hæmoptoës. 3. Phthiſis ab Hæmoptoë per vim externam ſine vitio interno præexiſtente cæteris paribus leviſſima. 4. Phthiſis in qua ſubito rumpitur vomica, exſpuitur pus bonæ notæ ſine læſione functionis cujusdam difficulter quidem, ſanari tamen poteſt Prognoſtica.

5, Phthisis ab Empyemate insanabilis. 6. Phthisis inveterata, de qua *Villanovanus* ait, *Phthisicus si confirmatus fuerit in Phthisi, accipiamus ipsum tanquam mortuum in cura*: nullam omnino curationem admittit, præcipue dum ex succi vitiosi erosione id possident ægri, quorum aliqui ut salsuginem sputum suum se sentire ajunt. 7. Quin & recentia pulmonum ulcera sanari difficillime possunt, tum ratione situs, quia medicamenta primo contactu ad partem affectam pervenire non possunt, sed per ambages deducta, eadem tandem appropriata, tot subeunt alterationes & mutationes, ut antequam virtus eorum ad partem affectam deducatur, prorsus fere evanescat; tum, quia citra gravem motionem utpote tussim expurgari nequaquam possunt, & licet medicamentis conglutinanti-

bus

bus callus fieri poſſit, durare tamen vix poteſt. cnm a materia pulmonum aliena ſit durities; qnin motu facile rumpatur, deinde Phthiſis curationem diffìculter recipit, quoniam ad conſolidandam quodvis ulcus, requiritur quies, pulmones vero, quamdiu vivimus ſunt in perpetuo motu, adeoque conſolidationem diffìcnlter recipiunt. 8. Phthiſis ſcrophuloſa, tuberculoſa curata nunquam legitur. 9. Si in Phthiſi capilli defluant cum graveolente ſputo & alvi fluxu, lethale ſignum eſt. 10. Alvi profluvium ſicuti in aliis pectoris morbis, pleuritide, & pulmonia, ita in Phthiſi etiam periculoſum.

Indicationes ſunt ſequentes: nempe febrim moderatam ſervare, inflammationem, ſi præſens eſt, tollere, vomicam, ſi adeſt, ma- Indicationes.

turare, rumpere, ruptam, detergere, qualitatibus ſputorum ſubvenire, ulcus tandem conſolidare.

Cura

Expoſitis jam omnibus præmittendis, reliquum eſt quædam de curatione hujus morbi adeo triſtis & funeſti dicere, in qua advertat quisque, an morbus hic recens, an confirmatus ſit, quod qnidem non tam ad curam, quam ad Prognoſim confert, interim ne ſemetipſum forte penſitationibus vanis, & ægrum medicamentis diſtorqueat, hoc utilitatis habebit; imo auſim forte dicere, quod ſupra tanquam dubium dixi; quare placuit eandem dividere in duplicem, incipientis ſcilicet, & confirmatæ Phthiſeos curam, perque modnm regularum quarundam eandem exponere.

Incipientis

Attendendum itaque eſt ad febrim, quæ

quæ 1. ſi fuerit moderata, pus bonum, tunc proſunt illa, quæ blande valent locum ulceroſum detergere; uti ſacharata, melita. 2. Si febris magna cum pulſu debili, celeri, parvo, ſputo graveolente, fœtido acri, tenui, variegato, cortex peruvianus qui vires erigat, putredini, reſiſtat, in medicamentum cedat. 3. ſi febris magna cum pulſu forti, duriusculo, ſiccitate in faucibus, vocis raucedine; quod in ſerophuloſis, & ad Phthiſim prædiſpoſitis hominibus admodum frequenter hic loci obſervatur, venæſectio & emollientia nitroſa cum melle deſiderantur. 4. ſi febris moderata aut parva, puris indoles tenacior ſit, & difficilius per ſputa evacuetur, conveniet oxymel cum ſtib. dapb- non abluto, aliisque ſimilibus convenienti forma datum, quodſi præcedens medicinæ

viſcido, tenacique pulmonem gravanti muco non ſufficeret, acuatur potentiori, qualia plura in *materia medica* in ſcopum hunc recenſentur. 5. ſi febris mitigata ulcus depuratum, remedia balſamica propinentur V. G. *Myrrha*, *Olibanum*, *maſtix*, *Terebinthina*, *balſamus de mecha*, *peruvianus*, & his ſimilia; in quorum uſu ſedulo advertendum eſt, febrim ſuppuratoriam illam, majorem ſaltem non debere eſſe præſentem, ne ignem igni addendo æger male applicata tali medicatione, ſua occaſſione bona, loco ut eripiatur, morti tradatur, corpora enim hæc calidum aroma habent, ac propterea caute in tempore & in doſi cum iisdem mercandum eſt, 6. Si ſubjectum cacochymia ſcatuerit, quæ Phthiſeos cauſa fuiſſet, eadem ſuo modo corrigenda tumque ulceris ratio habenda.

Quid

Quid jam agendum in concla- confirmatæ mata? Machinam labantem erecturus medicus hoc in casu vanam ludit operam, ne tamen spectatorem, sed medicum agere videatur neve ægrum auxilio omni destituat, propinet apta forma corticem, quodsi forte in substantia datus præsente alvo colliquativa eandem augeret, linquat, & ad arnicam currat, quæ data omni bihorio ad dr. j. Diarrhoeam colliquativam sæpe sanat. Dixi quidem, quid in his angustiis tentandum esset, quæritur autem, an cum emolumento? Corticem sine discrimine hic exhibere, contrariari legibus medicis, scio, scio etiam attendendum esse 1. an vomica clausa, in qua mirum quantum ab ejusdem usu anguntur, ut sæpe ob metum suffocationis desistere debeamus. 2. an vomica aperta, in qua tabificum adhuc

per aliquod tempus ſuſtinere poteſt; ex quo conſequitur, in primo caſu extabeſcentem ſine omni auxilio relinquendum eſſe. An hoc locum habet? nequaquam: detur ſaluberrimus cortex, qui ipſas niminm increbeſcentes febriles periodos, per quas mors acceleratur, ſi jam non tollit, ſaltem inhibet, & ægri vitam in longius protrahit; meminiſſe quoque oportet; corpus, quod venenatum fieri poſſet, in manu prudentis Medici ſæpe eſſe medicamentum, Juvabit quoque in hoc triſti caſu clyſma ex Terebinthina vulgari, Theriaca andromachi, & lacte recenti vaccino cocto conflatum injicere, quod ut acuatur, extinquunt in eodem chalybem ignitam, ſicque utuntur. Non poſſum hic obliviſci ſalubris illius ſyrupi Diacodii & medicamentorum anodynorum, quæ

in

in utroque morbi gradu expetuntur, ut asperam tussim leniant, quo fit, ut conciliata pulmoni nocturnis horis quiete, matutinis horis pus bonum coctum exscreetur facile, & cum levamine, eodemque illo tempore, dum nulla tussi agitatur pulmo, spes sit, sub bono pure consolidationem ulceris incipere posse, unde si cura rite procedat, sensim quotidie puris copia minuitur sine omni anxietatis sensu, quæ pus retentum comitari solet. His & non aliis per reliquum vitæ tempus pergendum est, donec mors sequatur, quæ alioquin jam fores pulsat. Universim hic non morbo, sed symptomati medicina fiat.

Subjungam adhuc sequens non leve Quæsitum: cum in Empyemate sectio inter costas cum ægri sa- Paracenthesis.

ſalute fiat, utrum idem in Phthiſi non poſſit practicari? R. quantum conſtat, hactenus non fuit practicatum; attamen ſi unum inferiorum pulmonis loborum maxime ulceratum eſſe, & plus materiæ generare, quam ut exſpui poſſit, reperiretur, abſque dubio thoracis apertio commode celebrari poſſet, tum ut materia per viam breviorem & commodiorem educeretur, tum ut pulmonum ulcus injectis per Syringam abſtergentibus facilius conſolidari valeret. *Cell de ſorbait* meminit ſe quemdam in Noſocomio patavino vidiſſe, qui geſtata cannula plumbea ſimile habebat in pectore emunctorium. Puris e pulmone eductionem *per ſectionem* jam *Hippocrates* non ignoravit. Facienda autem eſt ſectio circa quartam & quintam coſtam a ſuperioribus numerando, cavendo

do finem coſtarum inferiorum; quibus adhæret Diaphragma, cujus læſio periculoſa foret; fiat itaque ſectio, antedicta, in medio duarum coſtarum totam puris quantitatem minime educendo, ne ſimul ſpiritus & vita educatur: hinc ait: *Hipp, 6, aph, 27. Quicunque Empyici uruntur, aut ſecantur, ſipus univerſum effluxerit omnino moriuntur;* & ſipus album educatur bonum, ſi cruentum, fætens & fæculentum, malum.

Curationis complementum conſtituat enarratio quarundam methodorum veterum curandi hunc morbum. *Helideus de Padoanis* cauteria brachiis, pedibus, imo etiam ſuturæ coronali applicat *Guilelmus Fabricius in cent obſerv. fol.* 166, Phthiſin curat ſetaceo Nuchæ applicato. *Cornelius Celſus lib.* 3. *cap.* 22, Pectus urit va- Cauteria Setaceum. Uſtio.

variis in locis ſub mento, in gutture, & ad mammam utramque, item ſubimis oſſibus ſcapularum, nec ulcera ſanari permittit, niſi remittente prius febre, & tuſſi deſinente. Idem facit *Aetius ſerm-* 4. *cap.* 57. *Galen.* 5. *Meth. cap.* 5.

Sinapiſmus. Sinapiſmos de ſtercore palumbium & thapſia capiti deraſo applicat.

Diæta, Ultimum eſt, ut diætam exponam, quæ tum medicamentis tum ipſi corporis virtuti ſecundum ſex res non naturales accomodanda eſt. Acr. *Aer* ſit in activis qualitatibus temperatus, ad ſiccitatem vergens qualiter curat *Gal.* 5. *Meth cap.* 12- dum phthiſicos ad thebas montes ablegat, ubi aer eſt ſiccus, qui citius ad pulmones tranſit, eosque exſiccat: hinc ejus mutatio pulchrum eſt remedium, Cibus. *Cibus*, quidquid rudi Minerva oggerat Crembſius

de-

debet eſſe euchymus, ſeu boni ſucci, ut corpus emaciatum reſtauret, & ob facilem concoctionem calorem imbecilem non gravet, ſimul & ſit refrigerans, & humectans, ut ignea & ſicca partium temperamenti ſubſtantifici, in quo febris hectica ſubjectatur, ſubſtantia corrigatur: nec obſtat, quod aerem ſiccum præſcripſerimus, hic enim reſpectum habemus ad Phthiſim; deinde cibus non penetrat tam cito ad pulmones, quam aer, ſed partium ſolidarum ſiccarum, & calidarum, cibus ille refrigerans & humectans debitum ſit nutrimentum, itaque convenient juscula ex *avena, hordeoamygdalis dulcibus*; pultes ex *avena, hordeo, oriſa, mica panis albi cum lacte caprino*. Commendantur carnes avium montanarum ova ſorbilia, teſtudines *&c.* & cum ob extenuationem pluri

egent phthisici alimento: frequentia exhibendi debet supplere quantitatem, ne calor debilis oneretur. Lac humanum, asininum, caprinum præ reliquis cibariis in usum cedant; nam facilius in substantiam alendi convertuntur, atque distribuuntur. *Hipp.* 5, *aph.* 64. & non tantum alimenti sed & medicamenti vires obtinet lac, hinc ulceri pulmonum apprimis convenit, utpote ejus repurgationi, consolidationi, & nutrimento corporis ob principia sua aptum. Et si magis glutinandam, ustulato utendum, ut partes serosæ ex parte consumantur & sigantur: hinc tempore abstersionis. *Hysopus*, *Saturcia*, *Thymus*, & similia, tempore vero consolidationis, *Poligonum*, *Bursa pastoris*, *Millefolium* - *Sanicula*, *alchimilla* capris vel asinis exhiberi potest. Dandum autem est lac sacharo ro-

Commendatio lactis.

Præcautioni ejus usu

rosato permixtum, vacuo ventriculo, et mundato ventre, cum sua natura facile corrumpatur, si incidat in ventriculum impurum; nam in frigido ventriculo acidos, in calido nidorosos ructus parit, deinde secundum *Hipp.* 5. *aph.* 64 Lac caput dolentibus, hypnchondria elata aut murmurantia habentibus febriculosis, & siticulosis malum, utpote illis acescat, his in nidorem convertatur, & quasi aduratur. Lac recipitur etiam in balneo, quod febrim hecticam extinguit, humoribus suam demit acrimoniam; & calorem naturalem resuscitat. Cibi omnes acres,acidi, salsi ,quales sunt pisces & carnes infumatæ, aromata, cepæ, sinapi relinquendi, e contra conditis ex passulis amygdalis sacharo & melle uti licet. *Potus* sit decoctum hordei cum Glycirrhiza; passulis ficubus, semine anisi &c. paratum, Potus.

tum,

tum, item cerevisia alba, quæ multo non abundat lupulo; super omnia vitanda sunt nimia repletio & inanitio, venus, alvi adstrictio exercitia sunto moderata, caveatur a clamore & frequenti locutione, vehementique pulmonum motu, consolidationi ulcerum inimico, quibus corpora incalescunt.

Somnus. *Somnus* sit moderatus, atque nocturnus. Animi pathemata sunt moderanda, iram præsertim & tristitiam vitent ægroti, quæ corpora conficiunt. Et hæc de Phthisi.

THESES.

I.

Nonnisi exacta cognitione naturæ morbi felicem praxim sperare licet.

II. Hujus vero diagnosi præmissa, sagax Medicus sæpe spectatatorem agere debet, nisi aut æthiopem lavare; quod inscitiam arguit, aut naturam in salutari molimine turbare, & ægrum periculo exponere velit.

III. Meminisse enim oportet Medicum esse naturæ ministrum, atque

IV. Æque magnum esse in arte Asclepiadea, qui curanda curat, qnam qui incurabiles agnoscit morbos.

V. Nullus adhucdum morbus remedio infallibili specifico gloriatur.

VI. Male itaque Cortex per Elix. vitrioli Londinense antiphthysicum dicitur.

VII. Nisi etiam saccharum lactis saccharum ro-

sa-

ſaceum phthiſicis ſæpe proficuum ſpecificum dicere velimus.

VIII. Generalioris tamen uſus in ulcere pulmonum eſt lac, & pulvis inde paratus, dummodo ab hoc empyreuma longe exulet.

IX. Ita quoque Phlebotome, ſi non ſanitatem reddit phthiſicis, eorum tamen vitam prolongat:

X. Anodinis vero multum levari eosdem multiplex experientia confirmat.

XII.

XII. Paracenthesim Phthisi levamen, imo medelam afferre, & rationi & praxi non repugnat.

XII. Balsama nativa, ut & aquæ minerales, confirmatam Phthisim exacerbant, mortemque accelerant.

XIII. Ita quoque febris, multos curans subinde morbos, in Phthisi tanquam symptoma, & signum malum.

XIV. Et largas cort. peruv. doses exigit.